

AFM

Omgang accountantsorganisaties met fraude(risico's) bij gecontroleerde ondernemingen

Position paper

Publicatie: mei 2022

Kernpunten

- ❖ **Het signaleren en opvolgen van fraude(risico's) in de wettelijke controle van gecontroleerde ondernemingen is een belangrijke verantwoordelijkheid van de externe accountant.** De accountant dient immers het publieke belang door zekerheid te verschaffen over de getrouwheid van verslaggeving aan het maatschappelijk verkeer en met name aan de eindgebruikers ervan.
- ❖ **Hoewel een geobjectiveerd beeld ontbreekt, lijkt de accountancysector als geheel nog onvoldoende ontwikkeld in het detecteren en opvolgen van frauderisico's.**
- ❖ **Op basis van de uitgevoerde analyse komt een drietal mogelijke grondoorzaken naar boven:**
 - i. Kennis, kunde en expertise zijn niet altijd voldoende aanwezig.
 - ii. De rolopvatting, houding en *mindset* van de accountant kunnen ten aanzien van de detectie van fraude(risico's) tekortschieten.
 - iii. De interne cultuur van accountantsorganisaties kan belemmerend werken.
- ❖ **De AFM gaat het fraudevraagstuk de komende jaren een belangrijk thema maken in het toezicht op accountantsorganisaties.** De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten. Fraude is per definitie niet eerlijk en niet transparant. Fraude is een belangrijk maatschappelijk probleem dat zich naar verwachting in de toekomst op meer terreinen zal manifesteren. Het heeft een potentieel grote impact op de eindgebruiker en kan leiden tot instabiliteit van en verlies van maatschappelijk vertrouwen in de integriteit van het financiële systeem. Hiermee kan ook het gerechtvaardigd vertrouwen van de maatschappij in de accountant onder druk komen te staan. Dit alles rechtvaardigt meer toezichtaandacht en -intensiteit voor dit vraagstuk.

Inleiding

1. **Dit position paper gaat vanuit het gezichtspunt van de AFM in op de rol en verantwoordelijkheid van de accountant ten aanzien van het detecteren en opvolgen van fraude(risico's) bij gecontroleerde ondernemingen, wat het belang van dit vraagstuk voor het toezicht is en hoe het toezicht hierop precies in te richten.** Dit position paper is tot stand gekomen op basis van interne analyses, gesprekken met een groot aantal stakeholders in de keten en een analyse van recente academische literatuur. Er is geen kwantitatief onderzoek uitgevoerd.
2. **De AFM hecht als toezichthouder op de accountantsorganisaties belang aan het vaststellen van een positie op dit vraagstuk.** Fraude is een breed maatschappelijk probleem, dat zich naar verwachting naar de toekomst toe op meer terreinen zal manifesteren. Daarbij is de AFM-toezichtpopulatie per 1 januari 2022 in omvang toegenomen.
3. **Fraude is een breed maatschappelijk probleem. Het verstoort het economische verkeer tussen partijen en ondermijnt het vertrouwen in de integriteit van het financiële systeem.** Gecontroleerde ondernemingen zijn primair verantwoordelijk om fraude te voorkomen, te detecteren en aan te pakken. Tegelijkertijd kan het niet tijdig detecteren en opvolgen van fraude(risico's) door de externe accountant in de wettelijke controle leiden tot materiële schade voor de stakeholders van de onderneming, met name voor beleggers en investeerders als eindgebruiker van financiële verslaggeving. Daarnaast kan fraude bredere markteffecten tot gevolg hebben in de vorm van instabiliteit van en verlies van maatschappelijk vertrouwen in de integriteit van het financiële systeem. Dergelijke (grote) fraudecases komen beperkt voor, maar de impact ervan is groot. Nationaal en internationaal is er dan ook aanhoudende maatschappelijke en politieke aandacht voor dit probleem en specifiek voor de rol van de externe accountant. Ook binnen de accountancysector staat de invulling van de rol en verantwoordelijkheid van de accountant ten aanzien van fraude(risico's) al lang op de agenda.
4. **De verwachting is daarnaast dat door trends als verduurzaming, technologische ontwikkeling en de internationalisering van het bedrijfsleven, het fraudeprobleem zich in de toekomst op meer terreinen zal manifesteren.** Daarbij zijn de reguliere vergunninghoudende accountantsorganisaties per 1 januari 2022 onder direct AFM-toezicht gekomen. De toezichtpopulatie van de AFM neemt hiermee toe, maar tegelijkertijd heeft de AFM op dit moment beperkt zicht op de mate van ontwikkeling van de reguliere vergunninghouders ten aanzien van de detectie en opvolging van fraude(risico's).

Probleemanalyse

5. **De accountant dient het publieke belang door zekerheid te verschaffen over de getrouwheid van verslaggeving aan het maatschappelijk verkeer en met name aan de eindgebruikers ervan.** Het dienen van het publiek belang is een belangrijke legitimiteit voor de wettelijke status van het accountantsberoep. De publiek-maatschappelijke functie van de accountant wordt met name manifest als een onderneming failliet gaat of als een grote fraude tot verliezen voor beleggers leidt.
6. **Vanuit dit oogpunt is het signaleren en opvolgen van fraude(risico's) in de wettelijke controle van gecontroleerde ondernemingen een belangrijke verantwoordelijkheid van de externe accountant.** Fraude vormt de ontstaansgrond van en rationale voor het accountantsberoep. Verregaande fraude door beursgenoteerde ondernemingen (Enron, Parmalat, Ahold) was destijds de aanleiding voor de introductie van het toezicht op verslaggeving en accountantsorganisaties in Nederland. De accountant vervult dan ook een cruciale poortwachtersfunctie in het financiële systeem. Dit volgt evident uit de controlestandaarden: de accountant moet een redelijke mate van zekerheid verschaffen dat de verslaggeving vrij is van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten. De accountant doet hiermee een belofte aan het maatschappelijke verkeer. Controlewerkzaamheden gericht op het detecteren van fraude zijn dan ook een onlosmakelijk onderdeel van de wettelijke controle.
7. **Het is hierbij van belang dat de accountancysector een breed perspectief hanteert.**¹ De accountant zou niet alleen risico's op frauduleuze financiële verslaggeving en oneigenlijke toe-eigening van activa in de wettelijke controle moeten signaleren en opvolgen, maar bijvoorbeeld ook risico's op corruptie, belastingontduiking, sanctieovertredingen, witwassen, cybercrime en kartelafspraken. Hiermee wordt recht gedaan aan de complexiteit van het vraagstuk, de toegenomen maatschappelijke verwachtingen en dat het thema fraude in de toekomst steeds belangrijker wordt en op bredere terreinen betrekking zal gaan hebben. Ook geeft de accountant hiermee invulling aan zijn brede poortwachtersrol in het financiële systeem om frauderisico's te signaleren en op te volgen.
8. **Uiteraard moeten alle partijen in de keten van verslaggeving en verantwoording hun verantwoordelijkheid nemen om het maatschappelijke probleem van fraude aan te pakken.**² **Gecontroleerde ondernemingen zijn hierbij primair verantwoordelijk om fraude te voorkomen, te detecteren en aan te pakken.** Dat geldt zowel voor grote (internationale) ondernemingen als kleinere bedrijven met bijvoorbeeld een directeur-groootaandeelhouder structuur. Het adequaat en zichtbaar invulling geven aan deze verantwoordelijkheid stelt hoge eisen aan ondernemingen. Denk aan een goed systeem van interne beheersing en controle van fraude, een cultuur gebaseerd op integriteit en tegenspraak en een helder mandaat voor en strikte

¹ In lijn met de EU-Verordening 537-2014, artikel 7: (...) een wettelijke auditor die of een auditkantoor dat de wettelijke controle van financiële overzichten van een organisatie van openbaar belang uitvoert, vermoedt of redelijke gronden heeft om te vermoeden dat onregelmatigheden, waaronder fraude met betrekking tot de financiële overzichten van de gecontroleerde entiteit, kunnen plaatsvinden of hebben plaatsgevonden, hij/het de gecontroleerde entiteit daarvan in kennis stelt en deze verzoekt de zaak te onderzoeken en passende maatregelen te nemen om deze onregelmatigheden aan te pakken en herhaling ervan te voorkomen.

² Gecontroleerde onderneming (RvB, RvC/AC, IAD), externe accountant, opsporingsinstanties en AFM. Zie ook: [nba-publiceert-aanbevelingen-voor-bestuurders-en-toezichhouders-van-organisaties-voor-de-preventie-en-detectie-van-fraude](#)

onafhankelijkheid van de interne auditfunctie. Vanzelfsprekend moeten ook de interne toezichtorganen (raad van commissarissen en audit comité) adequaat aandacht aan fraude geven. Het is van belang dat leden van de toezichthoudende organen voldoende kennis en kunde hebben ten aanzien van fraude(risico's) om vanuit de *tone-at-the-top* hun rol uit te kunnen voeren als interne monitor en bij het aanspreken van de raad van bestuur en de externe accountant. Vanuit het gezichtspunt van de eindgebruiker is daarnaast het helder en transparant rapporteren over het beheersen van fraude(risico's) in het bestuursverslag van belang. Een *internal control statement*, waarbij het ondernemingsbestuur verantwoording aflegt over de kwaliteit van de interne beheersing, zou hierbij instrumenteel zijn. Dit alles ontslaat accountantsorganisaties uiteraard niet van hun wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid om frauderisico's te detecteren en op te volgen in de wettelijke controle.

9. **Het is lastig een geobjectiveerd (of kwantitatief) beeld te krijgen van hoe goed of slecht de accountancysector als geheel momenteel invulling geeft aan deze verantwoordelijkheid om frauderisico's te detecteren en op te volgen in de wettelijke controle.** Anders gezegd: de omvang van het probleem, dan wel de voortgang met het reduceren ervan door de sector, lijkt lastig exact vast te stellen. De accountancysector noch de AFM heeft hiernaar tot op heden over een langere periode gestructureerd onderzoek gedaan. Op basis van de gesprekken met een groot aantal stakeholders in de keten en een analyse van recente academische literatuur heeft de AFM zich niettemin een – eerste – generiek beeld kunnen vormen. Dit generieke beeld doet uiteraard geen recht aan de voortgang die door individuele accountantsorganisaties wordt geboekt en beleefd bij het invullen van de verantwoordelijkheden ten aanzien van detectie en opvolging van fraude(risico's) bij gecontroleerde ondernemingen. Bovendien heeft de AFM op dit moment beperkt zicht op de mate van ontwikkeling ten aanzien van frauderisicodetectie van de reguliere vergunninghouders die per 1 januari 2022 volledig onder AFM-toezicht zijn gekomen. Wel toont een recent [thema-onderzoek](#) van de AFM naar de beheersing van corruptierisico's aan dat er nog ruimte is voor verbetering.
10. **Enerzijds lijkt, getuige de initiatieven die worden genomen, de sector op zichzelf doordrongen van zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van fraude en zijn accountantsorganisaties actief bezig invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid.** De accountant kan daarnaast ook nooit 100% zekerheid verstrekken. Er blijft ondanks de inspanningen van de accountant altijd een onvermijdbaar risico op fraude. Immers, fraude wordt veroorzaakt door bewust gedrag en samenspanning die inherent lastig zijn te detecteren. Geheimhoudingsregels belemmeren daarnaast tot op zekere hoogte de accountant bij het actief melden en openbaar maken van fraude(risico's) bij gecontroleerde ondernemingen. Zoals de Kwartiermakers Toekomst Accountancysector in hun laatste [voortgangsrapportage](#) terecht stellen, vraagt dit spanningsveld tussen geheimhouding enerzijds en transparantie en relevantie anderzijds om een open discussie die de komende tijd zal moeten worden gevoerd.
11. **Anderzijds komen de nodige argumenten naar voren die suggereren dat de accountant zijn of haar verantwoordelijkheid ten aanzien van de detectie en opvolging van fraude(risico's) nog onvoldoende vervult.** Fraudedetectie moet een geïntegreerd onderdeel zijn van de wettelijke controle, conform de wettelijke eisen. Zowel bij acceptatie van de klant, de inschatting van risico's, de planning en uitvoering van de werkzaamheden en in de rapportage en controleverklaring. Praktisch elke geïnterviewde – inclusief een aantal sectorvertegenwoordigers – geeft niettemin aan dat nog steeds sprake is van een prestatiekloof en de vigerende wet- en

regelgeving te vaak onvoldoende wordt toegepast. Het detecteren van en opvolging geven aan fraude(risico's) lijkt nog lang niet altijd een topprioriteit te zijn van alle accountantsorganisaties. Recente academische literatuur wijst ook in deze richting. Er lijkt hierbij consensus onder de geïnterviewden dat het probleem zich vooral manifesteert in een nog tekortschietende signaalfunctie van de externe accountant en niet zozeer in de opvolging van geïdentificeerde fraudesignalen. Voorts lijkt een trend zichtbaar waarbij (met name de grotere) accountantsorganisaties een steeds scherpere risicoselectie aan de poort toepassen. Hierdoor bestaat het risico dat op systeemniveau de kans toeneemt dat frauderisico's niet worden gesignaleerd, als hoog-risicocontroles terechtkomen bij accountantsorganisaties met minder fraude-expertise en capaciteit. Deze zorgen kunnen tot slot niet los worden gezien van de talrijke onderzoekscommissies in binnen- en buitenland die de laatste decennia onderzoek hebben gedaan naar de rol van de accountancysector ten aanzien van fraude.³

Onderliggende oorzaken

12. **Het niet adequaat detecteren en opvolgen van materiële fraude(risico's) in de wettelijke controle kan aanzienlijke impact hebben op de betreffende accountantsorganisatie en/of de individuele externe accountant. Denk aan financiële repercussies (boetes, schadevergoedingen), maar ook bestuursrechtelijke (handhaving door toezichthouders) en soms zelfs strafrechtelijke consequenties.** Tegen de achtergrond van de hierboven geschetste zorgen, dringt zich de vraag op waarom deze prikkels blijkbaar niet altijd afdoende werken. Wat zijn de onderliggende oorzaken, tegen welke problemen loopt de externe accountant in de praktijk aan?
13. **Op basis van de uitgevoerde analyse komt een drietal mogelijke grondoorzaken naar boven: i) kennis, kunde en expertise zijn niet altijd voldoende aanwezig, ii) de rolopvatting, houding en *mindset* van de accountant kunnen ten aanzien van de detectie van fraude(risico's) tekortschieten en iii) de interne cultuur van accountantsorganisaties kan belemmerend werken.**

(i) Kennis, kunde en expertise zijn niet altijd voldoende aanwezig. Specifieke knelpunten hierbij zien op: tekortschietende frauderisico-analyses, waarbij frauderisico's onvoldoende worden onderkend en fraudesignalen onvoldoende worden opgepikt; soms te weinig diepgaande kennis van de klant, het bedrijfsmodel, de sector en de omgeving waarin deze opereert; onvoldoende kennis van wet- en regelgeving en controlestandaarden; het nog te weinig kijken naar gedrag- en cultuursignalen binnen gecontroleerde ondernemingen; een gebrek aan ervaring met fraudecases; soms te weinig diverse expertise in controleteams; en tot slot de inherente complexiteit om frauderisico's via groepscontroles van internationaal opererende ondernemingen adequaat te detecteren en op te volgen.

(ii) Rolopvatting, houding en *mindset* kunnen ten aanzien van detectie van fraude(risico's) tekortschieten. Het uitgangspunt van de accountant is over het algemeen vaak vertrouwen in de onderneming in plaats van gezond wantrouwen. De accountant wil hierbij van nature vooral bevestigen (gaat uit van het goede) en is mogelijk onvoldoende geëquipeerd om uit te gaan van

³ Onder andere de US Senate (1977) en de Treadway Commission (1987) in de VS, het Brydon rapport (2019) in het VK en het MCA (2020) en CTA (2020) rapport in Nederland. Ook de IAASB in een recent discussiestuk (2020).

het slechte (fraude). Onderliggend kan hierbij de overtuiging een rol spelen dat de klant geen fraude pleegt en integer handelt. Hierbij ontstaat het risico dat de *confirmation bias* zich manifesteert: de accountant gaat onbewust op zoek naar bevestiging van wat hij of zij verwacht. Het gericht zoeken naar en opvolging geven aan fraude(risico's) vereist echter een fundamenteel andere houding en *mindset* van de accountant dan het continu verbeteren van de gemiddelde kwaliteit van de wettelijke controles (dat wil zeggen: het regulier detecteren en corrigeren van tekortkomingen in de verslaggeving). Mogelijk speelt een zekere vorm van zelfoverschatting hierbij soms ook een rol ('ik ken mijn klant, fraudes ga ik zeker zien'). Een andere factor is dat een langer lopende relatie met dezelfde klant risico's met zich meebrengt dat te veel op de automatische piloot wordt geopereerd en dat de persoonlijke relatie het inherent lastiger maakt om fraudesignalen ter sprake te brengen.

(iii) De interne cultuur van accountantsorganisaties kan belemmerend werken. Specifieke knelpunten hierbij zien op: negatieve interne prikkels (tijdsdruk en beperkte capaciteit, verwijt krijgen dat fraude niet eerder is gesignaleerd); mogelijk een inherente neiging binnen accountantsorganisaties om gemiste fraudes 'klein' te houden, uit hoofde van bijvoorbeeld de impact op reputatie en van financiële consequenties – hier kan het gedrag van de onderneming (liever niet de 'vuile was' willen buiten hangen) het gedrag van de accountantsorganisatie mogelijk versterken; onvoldoende ruimte dan wel een veilige omgeving om als lid van een controleteam frauderisico's aan de kaak te stellen binnen de accountantsorganisaties; compliancedruk, waardoor een focus op goede dossiervorming en een angst voor het maken van fouten een professioneel-kritische en onafhankelijke blik op fraude kan verhinderen en echte frauderisico's mogelijk over het hoofd worden gezien.

Wat kunnen accountants(organisaties) doen?

14. **Wat kan de accountancysector doen om conform de wettelijke eisen en maatschappelijke verwachtingen verder bij te dragen aan effectieve detectie en opvolging van fraude in de wettelijke controle?**
15. **Vooropgesteld, de huidige wet- en regelgeving geeft een adequate basis voor de accountant om zijn of haar rol als poortwachter ten aanzien van een breed fraudebegrip te vervullen en het is aan de accountancysector om hieraan naar de letter én de geest te voldoen.** Het is daarbij niet primair aan de AFM om exact in te vullen hoe de accountancysector zou moeten omgaan met het thema fraude. De International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) heeft het onderwerp fraude overigens ook op de agenda staan voor 2022-2023 met als doel het vaststellen van een geactualiseerde controlestandaard in 2024.
16. **De AFM kan zich grotendeels vinden in de – mede op instigatie van de NBA – ingezette veranderinitiatieven, zoals meer transparantie, meer aandacht voor fraudedetectie in opleiding en permanente educatie en de gerichte inzet van forensische expertise.** Meer transparantie in de controleverklaring over welke controlewerkzaamheden de externe accountant heeft verricht om fraude te detecteren is een belangrijke stap. Tegelijkertijd ziet de AFM vanuit het oogpunt van de eindgebruiker belangrijke voordelen als de accountant in de controleverklaring ook gaat rapporteren over de uitkomsten van deze werkzaamheden. Daarnaast ziet de AFM kansen in het breder in de sector toepassen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (zoals bijvoorbeeld

de SIRA). Ook het verplicht op verschillende momenten in de controle inzetten van forensische expertise en het zorgdragen voor vaktechnische ondersteuning door middel van consultatie en inrichting van fraudepanels kan bijdragen aan het tijdig detecteren en adequaat opvolgen van fraude(risico's). Dit geldt eveneens voor thematische interne onderzoeken, een focus op het thema fraude vanuit de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling en dossiercoaching bij hoogrisicoklanten. Verbeterpunten ten aanzien van de ontwikkeling van de professioneel-kritische instelling zouden kunnen zien op het creëren van meer tegenspraak en *checks & balances* in de wettelijke controle in geval van fraudesignalen; meer aandacht geven aan contra-indicaties en tegengestelde controle-informatie (waarmee de *confirmation bias* wordt geadresseerd door minder focus te leggen op enkel controle-informatie gericht op de bevestiging dat cijfers en/of beweringen kloppen); het specifiek maken van risico's (met name ten aanzien van *management override of controls*: waar kan het management frauderen?); en het nog meer inzetten op *quality control reviews* binnen kantoren.

Wat gaat de AFM doen?

17. **Alles overziend zal de AFM het fraudevraagstuk een belangrijk thema gaan maken in het toezicht op accountantsorganisaties.** De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten. Fraude is per definitie niet eerlijk en niet transparant. Er is immers sprake van verhulling en het creëert informatieasymmetrie tussen ondernemingen en de eindgebruikers van verslaggeving. Fraude is een belangrijk maatschappelijk probleem dat zich naar verwachting op meer terreinen zal manifesteren. Het heeft een potentieel grote impact op de eindgebruiker en kan leiden tot instabiliteit van en verlies van maatschappelijk vertrouwen in de integriteit van het financiële systeem. Hiermee kan ook het gerechtvaardigd vertrouwen van de maatschappij in de accountant onder druk komen te staan. Onderliggend speelt hierbij ook de overtuiging mee dat bewuste misleiding en fraude een serieuzer probleem is dan onbewuste fouten in de verslaggeving. Fraude kan immers een uitingsvorm zijn van een groter integriteitsprobleem in de cultuur van een onderneming. Hoewel een geobjectiveerd beeld ontbreekt, lijkt de sector als geheel bovendien nog onvoldoende gevorderd in het adequaat detecteren en opvolgen van fraude(risico's), ondanks de jarenlange aandacht voor fraude. Dit alles rechtvaardigt meer toezichtaandacht en -intensiteit voor dit vraagstuk.
18. **Dit betekent dat de AFM de komende jaren een scala aan toezichtactiviteiten zal uitvoeren.** In lijn met de AFM-toezichtaanpak van de accountancysector zullen de toezichtactiviteiten ten aanzien van het fraudevraagstuk aangrijpen bij de drie niveaus van kwaliteit: de kwaliteitsgerichte cultuur, het stelsel van kwaliteitsbeheersing binnen de accountantsorganisatie en de kwaliteit van de wettelijke controle. Daarmee zullen de toezichtactiviteiten zien op de gerelateerde onderliggende oorzaken van de fraudeproblematiek. Door middel van een combinatie van verkennende of toetsende onderzoeken kan een beter beeld worden verkregen, zoals bijvoorbeeld van de rolopvatting, houding en *mindset* van de externe accountant bij de detectie van frauderisico's of de mate van tegenspraak binnen het controleteam. Een ander relevant onderzoeksthema ziet op de mate waarin de elementen in het stelsel van kwaliteitsbeheersing – zoals de vaktechnische consultaties bij de interne fraudepanels – effectieve opvolging van frauderisico's borgen. Ook lijkt het wenselijk een scherper inzicht te krijgen in het kwaliteitsniveau en effectiviteit van de frauderisicoanalyse en van de uitvoering van de controlewerkzaamheden ten aanzien van frauderisico's binnen het kader van de

wettelijke controle. Naast het uitvoeren van onderzoeken is de AFM voornemens, als onderdeel van een gestructureerde jaarlijkse data-uitvraag, een datapositie en daarmee een meer geobjectiveerd beeld over het fraudevraagstuk te ontwikkelen. Daarbij zou kunnen worden gedacht aan de hoeveelheid tijd, mensen en middelen die de accountantsorganisatie in de wettelijke controle aan frauderisico's besteedt. Een ander perspectief dat de AFM voornemens is mee te nemen is dat van de ketenverantwoordelijkheid. De AFM zal vanuit dit oogpunt toezichtaandacht besteden aan de rol van de interne toezichtorganen van de gecontroleerde ondernemingen.

19. **De AFM wil hierbij waar mogelijk de accountancysector ondersteunen bij het invulling geven aan zijn verantwoordelijkheid voor het verder verbeteren van de detectie en opvolging van frauderisico's in de wettelijke controle.** Zo kan de AFM – conform de wens van de sector – op geanonimiseerde basis *best practices* delen die uit de verschillende toezichtonderzoeken naar voren komen. Hiermee krijgt de sector inzichten en concrete handvatten aangereikt. Ook zal de AFM actiever gaan participeren in het publieke debat en waar gewenst een bijdrage gaan leveren aan educatieprogramma's of andere initiatieven van de sector. Dit alles neemt niet weg dat bij fraudecasus waarbij sprake is van evident nalatig handelen en overtreding van wet- en regelgeving, de AFM uiteraard handhavend zal optreden.
20. **Tot slot lijkt het wenselijk om samen met de sector en Kwartiermakers na te denken over de stip op de horizon: wat is het langetermijnstreven en wanneer zijn de sector en de AFM tevreden met de rol van de accountant ten aanzien van fraude?** Voor de AFM zal hierbij van belang zijn dat de komende jaren een positieve ontwikkeling zichtbaar wordt, met duidelijke signalen dat detectie en opvolging van frauderisico's in de wettelijke controle structureel aandacht krijgt en beklijft binnen accountantsorganisaties. Dergelijke signalen kunnen bestaan uit indicatoren als de hoeveel tijd, aandacht, mensen en middelen die accountantsorganisaties in de wettelijke controle aan fraude besteden. Daarnaast verwacht de AFM een positieve ontwikkeling te zien in de uitkomsten van de verschillende toezichtonderzoeken die de AFM zal uitvoeren.

Literatuurlijst

Asare, S. K., & Wright, A. M. (2004). The effectiveness of alternative risk assessment and program planning tools in a fraud setting. *Contemporary Accounting Research*, 21(2), 325-352.

Asare, S. K., Wright, A., & Zimbelman, M. F. (2015). Challenges facing auditors in detecting financial statement fraud: Insights from fraud investigations. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 7(2), 63-111.

Bauer, T. D., Hillison, S. M., Peecher, M. E., & Pomeroy, B. (2020). Revising audit plans to address fraud risk: A case of "Do as I advise, not as I do"? *Contemporary Accounting Research*, 37(4), 2558-2589.

Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Neal, T. L. (2013). An analysis of alleged auditor deficiencies in SEC fraud investigations: 1998–2010. *Center for Audit Quality*, 1-30.

Bennett, G. B., & Hatfield, R. C. (2013). The effect of the social mismatch between staff auditors and client management on the collection of audit evidence. *The Accounting Review*, 88(1), 31-50.

Bierstaker, J. L., Brody, R. G., & Pacini, C. (2006). Accountants' perceptions regarding fraud detection and prevention methods. *Managerial Auditing Journal*.

Brazel, J. F., Jackson, S. B., Schaefer, T. J., & Stewart, B. W. (2016). The outcome effect and professional skepticism. *The Accounting Review*, 91(6), 1577-1599.

Donelson, D. C., Ege, M. S., & McInnis, J. M. (2017). Internal control weaknesses and financial reporting fraud. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 36(3), 45-69.

Eutsler, J., Nickell, E. B., & Robb, S. W. (2016). Fraud risk awareness and the likelihood of audit enforcement action. *Accounting Horizons*, 30(3), 379-392.

Eutsler, J., Norris, A. E., & Trompeter, G. M. (2018). A live simulation-based investigation: Interactions with clients and their effect on audit judgment and professional skepticism. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 37(3), 145-162.

Hamilton, E. L. (2016). Evaluating the intentionality of identified misstatements: How perspective can help auditors in distinguishing errors from fraud. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 35(4), 57-78.

Hassink, H., Meuwissen, R., & Bollen, L. (2010). Fraud detection, redress and reporting by auditors. *Managerial Auditing Journal*.

Hurttt, R. K., Brown-Liburd, H., Earley, C. E., & Krishnamoorthy, G. (2013). Research on auditor professional skepticism: Literature synthesis and opportunities for future research. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 32(Supplement 1), 45-97.

Jeppesen, K. K. (2019). The role of auditing in the fight against corruption. *The British Accounting Review*, 51(5), 100798.

Lammers, E.J. (2021). *Accountants en fraude: waakhond en bloedhond tegelijk*. Accountancy van morgen. [BLOG | Accountants en fraude: waakhond en bloedhond tegelijk · Accountancy Vanmorgen](#).

Nelson, M. W. (2009). A model and literature review of professional skepticism in auditing. *Auditing*, 28(2), 1.

Olsen, C. (2017). *A study of professional skepticism*. Springer.

Pheijffer, M. (2020). Prikkel accountants om fraude aan te kaarten nog onvoldoende effectief. *ESB*, 105(4787S), 78-79.

Pheijffer, M. (2020). Accountants: hou op met dat verwijzen naar het V-woord. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 94, 37.

Schafer, B. A., & Schafer, J. K. (2019). Interpersonal affect, accountability and experience in auditor fraud risk judgments and the processing of fraud cues. In *Advances in Accounting Behavioral Research* (Vol. 22, pp. 43-65). Emerald Publishing Limited.

Simha, A., & Satyanarayan, S. (2016). Straight from the Horse's mouth: Auditors' on Fraud Detection and Prevention, Roles of Technology, and White-Collars Getting Splattered with Red!. *Journal of Accounting and Finance*, 16(1), 26-44.

Verwey, I., & Bosman, T. (2019). Wat wetenschappelijk onderzoek ons leert over de fraude-detectievaardigheid van de controlerend accountant. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 93(9/10), 245-254.

Verwey, I., & Vlasman, Y. (2020). De eigen perceptie van accountants ten aanzien van fraude:(on) bewust (on) bekwaam?. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 94, 55.

Autoriteit Financiële Markten

Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

www.afm.nl

Dataclassificatie

AFM - Publiek

Follow us: →

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2022